

Bartosz Kuś

The John Paul II Catholic University of Lublin, Poland

ORCID: 0000-0002-5780-0952

bartosz.kus@kul.pl

Samowola budowlana jako zdarzenie ciągłe.
Bezprzedmiotowość jako przesłanka stwierdzenia
wygaśnięcia decyzji. Glosa do wyroku Naczelnego
Sądu Administracyjnego z dnia 2 grudnia 2021 r.
(II OSK 96/19, LEX nr 3275880)

*Building Lawlessness as a Constant Occurrence. Pointlessness as
a Circumstance for Revocation of the Decision. Commentary on the
Judgement of the Supreme Administrative Court of 2 December 2021
(II OSK 96/19, LEX no. 3275880)*

ABSTRACT

The County Building Supervision Inspector commanded the demolition of arbitrarily built exits from the national road to the plot. The Private Limited Company, the legal successor of the addressees of the demolition decision, asked for a declaration of the expiry of the demolition decision due to the reconstruction of the exit carried out during the renovation of the national road by the road administrator. The Provincial Inspector of Construction Supervision, as first instance authority, refused to confirm the expiry of the decision about the demolition, recognizing, i.a., that the works performed at the exit in question did not change its parameters, therefore it cannot be considered as reconstruction of the facility. As a result of the appeal lodged, the Chief Inspector of Construction Supervision maintain in force the decision. The Private Limited Company claimed to the Voivodeship Administrative Court, the contested decision should be revoked in its entirety or revoked and the case should be referred for re-adjudication due to the lapse of more than 10 years from August 2007. The Private Limited Company explained the demolition decision is pointless as more than 10 years have passed since it was issued in August 2007. The Voivodeship Administrative Court in Warsaw

CORRESPONDENCE ADDRESS: Bartosz Kuś, PhD, Assistant Professor, The John Paul II Catholic University of Lublin, Faculty of Law, Canon Law and Administration, Aleje Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland.

dismissed the complaint, considering the allegation of the expiry of the decision to be unfounded. In the cassation claim the Private Limited Company formulated allegations of violation of procedural and substantive law. The Supreme Administrative Court did not admit the cassation appeal. In the opinion of the court of second instance, the main subject of the dispute in the case under examination was whether, in the light of Article 162 § 1 (1) of the Administrative Procedure Code, it is possible to declare the expiry of an administrative decision ordering the demolition of a building structure to be expired. Also important is the issue of legal succession and the transfer of responsibility for the resulting building lawlessness.

Keywords: declaration of the expiry of the decision; building lawlessness; legal succession

Głosowany wyrok dotyczy kwestii proceduralnych oraz materialnoprawnych z zakresu prawa administracyjnego, a także zawiera analizę pojęcia bezprzedmiotowości jako przesłanki stwierdzenia wygaśnięcia decyzji administracyjnej. Odnosi się również do zagadnienia następstwa prawnego w postępowaniu administracyjnym w zakresie przejścia obowiązków określonych w decyzji nakazującej rozbiórkę obiektu budowlanego na następcę prawnego. Rozważania dotyczą też charakteru samowoli budowlanej.

1. Bezprzedmiotowość decyzji stanowi efekt ustania prawnego bytu elementu stosunku materialnoprawnego nawiązanego na podstawie decyzji administracyjnej, w konsekwencji zniszczenia lub przekształcenia rzeczy, rezygnacji z uprawnień przez stronę lub na skutek zmiany stanu faktycznego uniemożliwiającego wydanie decyzji albo z powodu zmiany w stanie prawnym, ale tylko w przypadku gdy powoduje ona taki skutek.
2. Ani ustawa Prawo budowlane, ani żadna inna ustawa z zakresu materialnego prawa administracyjnego nie zawierają regulacji dotyczących następstwa prawnego w sprawach samowoli budowlanej w przypadku zbycia nieruchomości wraz z samowolą budowlaną. Brak stosownej regulacji w tym zakresie w ustawie Prawo budowlane oznacza, że należy odwołać się do treści art. 30 § 4 k.p.a.
3. Samowola budowlana jest zdarzeniem prawnym o charakterze ciągłym. Powstaje w chwili rozpoczęcia budowy bez wymaganego pozwolenia na budowę i trwa przez cały czas jej prowadzenia aż do chwili likwidacji.
4. Samowola budowlana trwa od momentu jej powstania, poprzez wydanie decyzji o nakazie rozbiórki, aż do czasu likwidacji skutków samowoli.
5. Samowola budowlana nie ulega przedawnieniu.

STAN FAKTYCZNY SPRAWY

Wyrokiem wydanym 6 września 2018 r.¹ Wojewódzki Sąd Administracyjny (WSA) w Warszawie oddalił skargę Spółki z o.o. z siedzibą w W. na decyzję w przedmiocie odmowy stwierdzenia wygaśnięcia decyzji nakazującej rozbiórkę obiektu budowlanego, wydaną w listopadzie 2017 r. przez Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego.² Wyrok ten zapadł w opisanym poniżej stanie faktycznym.

Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego (PINB) w B. decyzją z sierpnia 2007 r. nakazał J. i W.J. rozbiórkę samowolnie wybudowanego zjazdu z drogi krajowej nr 48 na działkę w miejscowości W.

Dnia 26 kwietnia 2017 r. wpłynął do organu pierwszej instancji wniosek Spółki z o.o. z siedzibą w W. (będącej następcą prawnym J. i W.J.) o stwierdzenie wygaśnięcia wyżej wskazanej decyzji PINB (wniosek z dnia 22 kwietnia 2017 r.). Spółka jako przesłankę do stwierdzenia wygaśnięcia decyzji wskazała przebudowę zjazdu dokonaną przy okazji remontu drogi krajowej przez zarządcę drogi.

Decyzją z września 2017 r. Mazowiecki Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego (WINB) nie uwzględnił wniosku i powołując się na art. 162 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego,³ odmówił stwierdzenia wygaśnięcia decyzji PINB w B. z sierpnia 2017 r. nakazującej rozbiórkę zjazdu z drogi krajowej na działkę w miejscowości W.

W uzasadnieniu podjętego rozstrzygnięcia organ pierwszej instancji wskazał, że we wniosku o stwierdzenie wygaśnięcia decyzji PINB spółka jako przesłankę do stwierdzenia wygaśnięcia decyzji podała przebudowę zjazdu dokonaną przy okazji remontu drogi krajowej przez zarządcę drogi. W związku z powyższym Mazowiecki WINB wystąpił do zarządcy drogi z prośbą o przekazanie informacji, czy w okresie od sierpnia 2007 r. do chwili obecnej dokonał on wskazanej we wniosku przebudowy tego obiektu.

¹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 września 2018 r., VIII SA/Wa 354/18, Legalis nr 1831858.

² Administracja budowlana działa w dwóch obszarach: administracji architektoniczno-budowlanej w powiecie poprzez starostę i w województwie poprzez wojewodę oraz nadzoru budowlanego w powiecie poprzez powiatowego inspektora nadzoru budowlanego i w województwie poprzez wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego. Na szczeblu centralnym administrację publiczną w budownictwie wykonuje Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego. Łączy on funkcje organu administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego. Od 1 stycznia 1999 r. nadzór budowlany funkcjonuje w ramach administracji zespolonej. Administracja zespolona na terenie województwa działa pod zwierzchnictwem wojewody. Zob. Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, *Administracja budowlana w Polsce*, <https://www.gunb.gov.pl/strona/administracja-budowlana-w-polsce> (dostęp: 23.08.2024). Szerzej na temat zadań wojewody zob. M. Karpiuk, J. Kostrubiec, *Provincial Governor as a Body Responsible for Combating State Security Threats*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2024, vol. 33(1); eidem, *The Voivodeship Governor's Role in Health Safety*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2018, vol. 27(2).

³ T.j. Dz.U. 2024, poz. 572, ze zm., dalej: k.p.a.

W odpowiedzi zawartej w piśmie z dnia 18 lipca 2017 r. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) poinformował, że od 6 maja 2016 r. do 30 czerwca 2016 r. wykonywany był remont nawierzchni jezdni drogi krajowej nr 48 od km 68 970 do km 69 663.⁴ Ze względu na różnicę wysokości pomiędzy wyremontowaną nawierzchnią a istniejącymi zjazdami zarządca drogi wykonał nowe nawierzchnie bitumiczne na części zjazdów, zarówno po lewej, jak i po prawej stronie jezdni. Zjazdy te przed remontem drogi krajowej posiadały nawierzchnię bitumiczną. Ponadto na koszt GDDKiA wykonano nawierzchnię z kruszywa łamanego na pozostałych 18 zjazdach zlokalizowanych przy remontowanym odcinku drogi, również celem likwidacji różnicy wysokości. Parametry geometryczne zjazdów nie uległy zmianie. Niewymieniane były również przepusty pod zjazdami. W konkluzji GDDKiA oświadczył, że nie zlecił wykonania nawierzchni bitumicznej na zjeździe wskazanym we wniosku Spółki z o.o. o stwierdzenie wygaśnięcia decyzji.

Organ pierwszej instancji uznał, że z uzyskanych informacji wynika, iż zarządca drogi wykonał na przedmiotowym zjeździe prace i nawierzchnię z kruszywa łamanego, nie zmieniając przy tym jego parametrów, stąd też nie może uznać, że została dokonana przebudowa obiektu.

STANOWISKO ORGANU ODWOŁAWCZEGO

Na skutek wniesionego odwołania przez skarżącą spółkę Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego (GINB) decyzją z listopada 2017 r. orzekł o utrzymaniu w mocy decyzji wydanej przez organ pierwszej instancji. Wskazał, że organem właściwym w pierwszej instancji w odniesieniu do zjazdów z dróg krajowych i wojewódzkich jest Mazowiecki WINB. Następnie wyjaśniono przesłanki zastosowania normy art. 162 § 1 pkt 1 k.p.a. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że domagając się stwierdzenia wygaśnięcia decyzji rozbiórkowej, spółka podała, iż decyzja administracyjna jest nieaktualna, gdyż opisany w niej zjazd został przebudowany, co miało miejsce w związku z remontem drogi krajowej przez zarządcę drogi. Okoliczności te zostały wyjaśnione przez zarządcę – GINB w piśmie z 18 lipca 2017 r., który szczegółowo rozważył kwestie związane z wykonaniem nowej nawierzchni bitumicznej na zjazdach oraz nawierzchni z kruszywa łamanego na części pozostałych zjazdów zlokalizowanych przy remontowanym odcinku drogi, co miało na celu likwidację różnicy wysokości. Zarządca drogi w powołanym piśmie zaznaczył, że parametry geometryczne zjazdów nie uległy zmianie, nadto niewymieniane były przepusty pod zjazdami.

W ocenie GINB o bezprzedmiotowości można mówić wtedy, gdy obiekt budowlany objęty nakazem rozbiórki przestał istnieć. Wówczas można by uznać,

⁴ Zob. także wydany w niniejszej sprawie wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 września 2018 r., VIII SA/Wa 354/18, Legalis nr 1831858.

że wcześniejsza decyzja nakazująca rozbiórkę takiego obiektu stała się bezprzedmiotowa, co – jak wynika z ustaleń poczynionych przez organ wojewódzki – nie występuje w analizowanym stanie faktycznym.

Organ odwoławczy odniósł się również do argumentu zawartego w odwołaniu, że utrata przez inwestora (w stanie faktycznym niniejszej sprawy – poprzednich właścicieli nieruchomości, do których skierowana była decyzja z sierpnia 2007 r.) prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane w okresie, gdy wykonywane są roboty polegające na rozbiórce obiektu budowlanego, stanowi podstawę do wydania przez organ architektoniczno-budowlany rozstrzygnięcia stwierdzającego wygaśnięcie decyzji o pozwoleniu na rozbiórkę. Wskazał tutaj, że w sprawach, które dotyczą praw zbywalnych lub dziedzicznych, w razie zbycia prawa lub śmierci strony w toku postępowania na miejsce dotychczasowej strony wstępują jej następcy prawni (art. 30 § 4 k.p.a.).

STANOWISKO SĄDU PIERWSZEJ INSTANCJI (WOJEWÓDZKIEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO)

W skardze na powyższą decyzję organu odwoławczego, skierowanej do WSA w Warszawie, Spółka z o.o. domagała się uchylecia zaskarżonego rozstrzygnięcia w całości, ewentualnie uchylecia i skierowania sprawy do ponownego rozpatrzenia wobec upływu ponad 10 lat od sierpnia 2007 r. Zarzuciła też naruszenie art. 162 k.p.a. W motywach skargi podano, że decyzja, której stwierdzenia wygaśnięcia domaga się strona, jest bezprzedmiotowa z uwagi na upływ ponad 10 lat od jej wydania. Ponadto jako argument wskazano fakt remontowania zjazdu i traktowanie go na równi z innymi. Zarzucono także naruszenie przez organy art. 85 k.p.a., stwierdzając, że organy nie dokonały oględzin zmierzających do ustalenia bezprzedmiotowości. Odnosząc się do wygaśnięcia decyzji, skarżąca spółka stwierdziła, że decyzja jest nieskuteczna, skoro nie została wykonana przez 10 lat. W swoich wywodach spółka zaznaczyła także okoliczność utraty prawa do dysponowania nieruchomością przez inwestorów (poprzednich właścicieli). Zdaniem skarżącej organem właściwym do wydania decyzji jako organ pierwszej instancji powinien być PINB.

Na podstawie art. 151 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi,⁵ w rezultacie przeprowadzonej kontroli działalności organów administracji publicznej w niniejszej sprawie, WSA w Warszawie oddalił skargę. Wskazując na art. 162 § 1 pkt 1 k.p.a., Sąd wyjaśnił, że organ administracji publicznej, który wydał decyzję w pierwszej instancji, ma obowiązek stwierdzić jej wygaśnięcie, jeżeli rozstrzygnięcie to stało się bezprzedmiotowe. Uregulowanie to zawiera dwie normy prawne, z których pierwsza wskazuje, że organ pierwszej

⁵ T.j. Dz.U. 2024, poz. 935, ze zm.

instancji stwierdza wygaśnięcie mocy prawnej decyzji, która stała się bezprzedmiotowa i czyni to z wyraźnego nakazu przepisu prawa. Zgodnie z drugą normą organ pierwszej instancji stwierdza wygaśnięcie mocy prawnej bezprzedmiotowej decyzji, a czyni to ze względu na wymóg interesu społecznego albo interesu strony. Wskazane w tych normach przesłanki muszą być spełnione łącznie.⁶

Analizując zagadnienie bezprzedmiotowości decyzji, sąd pierwszej instancji ocenił, że wynika ona z ustania prawnego bytu elementu stosunku materialnoprawnego, nawiązanego na podstawie decyzji administracyjnej. Taki stan rzeczy może stanowić efekt różnorodnych zdarzeń, wśród których mogą znajdować się przede wszystkim: ustanie bytu prawnego podmiotu; rezygnacja z przysługujących stronie uprawnień; zmiana stanu faktycznego, która powoduje, że wykonanie decyzji staje się niemożliwe; zmiana stanu prawnego w przypadku, gdy powoduje ona taki skutek; zniszczenie albo przekształcenie rzeczy.

W przedmiotowej sprawie skarga dotyczyła rozstrzygnięcia nakazującego rozbiórkę samowolnie wybudowanego zjazdu z drogi krajowej na działkę wraz z przepustem z rur PVC o długości 6,2 m zlokalizowanym pod zjazdem, znajdujących się w obrębie działki ewidencyjnej leżącej w pasie drogowym. Powyższy nakaz był skutkiem prowadzonego postępowania w ramach samowoli budowlanej (art. 48 ust. 1 ustawy Prawo budowlane).

Nabywca nieruchomości, w stosunku do której istnieje ostateczna decyzja o nakazie rozbiórki, w zakresie obowiązków wynikających z tej decyzji jest następcą prawnym poprzedniego właściciela bez względu na rodzaj czy formę przejścia prawa własności. Z odpisu z księgi wieczystej załączonego do akt administracyjnych (nie zakwestionowanego przez żadną ze stron) wynika, że Spółka z o.o. z siedzibą w W. jest właścicielem przedmiotowej działki. Niewątpliwie zatem spółka wstąpiła w prawa właścicielskie tej nieruchomości.

Sąd pierwszej instancji uznał za bezpodstawny zarzut dotyczący wygaśnięcia decyzji z sierpnia 2007 r. wobec upływu 10 lat od jej wydania. Decyzja o nakazie rozbiórki nie staje się bezprzedmiotowa z powodu niewykonania nałożonego decyzją obowiązku. Nie prowadzi to do bezprzedmiotowości obowiązku. Prawo budowlane nie przewiduje przedawnienia wykonania obowiązku. Fakt, że przez znaczny okres czasu nie wykonano obowiązku, nie ma znaczenia prawnego i nie prowadzi do bezprzedmiotowości decyzji. W zakresie bezprzedmiotowości przedmiotowej nie mieści się niewykonanie obowiązku, lecz zakończenie istnienia przedmiotu, np. przy nakazie rozbiórki, pożar obiektu budowlanego, powódź. W sprawie takie zdarzenia nie miały miejsca, dlatego nie ma podstaw do stwierdzenia bezprzedmiotowości decyzji.

Sporny zjazd nadal istnieje. Nie został przebudowany przez zarządcę, jak podnosiła skarżąca, ani nie uległ zniszczeniu. Wbrew twierdzeniom skarżącej istnieje

⁶ Bezprzedmiotowości i istnienia przepisu nakazującego wygaszenie decyzji lub bezprzedmiotowości i istnienia interesu społecznego albo interesu strony.

także podmiot zobowiązany do wykonania nakazu rozbiórki. W konsekwencji WSA uznał, że kontrolowane decyzje nie naruszają prawa, co spowodowało uznanie skargi za bezzasadną.

STANOWISKO SKARŻĄCEGO

W skardze kasacyjnej Spółka z o.o. zaskarżyła powyższy wyrok w całości, zarzucając:

- naruszenie art. 162 k.p.a. ze skutkami jak w zaskarżonym orzeczeniu;
- naruszenie art. 30 § 4 k.p.a. poprzez bezpodstawne uznanie, że decyzja z sierpnia 2007 r. nakładająca obowiązek rozbiórki skierowany do osoby fizycznej jest decyzją wydaną w toku postępowania wobec skarżącej spółki, mimo że skarżąca powstała ponad dwa lata po jej wydaniu, ze skutkami jak w zaskarżonej decyzji;
- naruszenie przepisów prawa materialnego przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie razem, tj. naruszenie art. 29 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych⁷ przez bezpodstawne uznanie, że z mocy samego prawa w zakres remontu zjazdu dokonanego przez zarządcę drogi wchodzi wymiana przepustu, mimo że to nie nastąpiło, ze skutkiem jak w zaskarżonym orzeczeniu;
- naruszenie przepisów prawa materialnego przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie razem, polegające na naruszeniu art. 30 ustawy o drogach publicznych przez bezpodstawne uznanie, że utrzymanie infrastruktury drogowej w postaci zjazdów oraz znajdujących się pod nimi przepustów należy do zarządcy drogi, pomimo tego, że jest to obowiązek obciążający właścicieli oraz użytkowników nieruchomości gruntowych przyległych do drogi, ze skutkiem jak w zaskarżonym orzeczeniu.

W konkluzji autor skargi wniósł o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie, uchylenie w całości wyroku WSA i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia temu sądowi oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

STANOWISKO NACZELNEGO SĄDU ADMINISTRACYJNEGO

Naczelny Sąd Administracyjny (NSA) nie podzielił argumentów zawartych w skardze kasacyjnej, uznając za właściwą ocenę niniejszej sprawy wyrażoną przez WSA w Warszawie. Zdaniem NSA fundamentalny problem sprowadza się do pytania o możliwość zastosowania nadzwyczajnego trybu postępowania przewi-

⁷ T.j. Dz.U. 2024, poz. 320, ze zm.

dzianego w art. 162 § 1 pkt 1 k.p.a. w stosunku do decyzji administracyjnej PINB w B. z sierpnia 2007 r., którą nakazano poprzednikom prawnym spółki rozbiórkę samowolnie wybudowanego zjazdu z drogi krajowej na działkę w miejscowości W. Skarżąca spółka, która nabyła wyżej wskazaną działkę od zobowiązanych do wykonania obowiązku rozbiórki, wniosła o wygaszenie decyzji rozbiórkowej, wskazując na przebudowę zjazdu dokonaną przy okazji remontu drogi krajowej przez zarządcę drogi jako przesłankę do stwierdzenia wygaśnięcia decyzji.

W celu prawidłowego rozstrzygnięcia tej kwestii w pierwszej kolejności NSA zajął się szczegółową analizą art. 162 k.p.a. Ustawodawca uregulował tu dwie odrębne instytucje procesowe: stwierdzenie wygaśnięcia decyzji administracyjnej (§ 1 i 3) oraz uchylenie decyzji, jeżeli została wydana z zastrzeżeniem dopełnienia przez stronę określonych czynności, strona zaś nie dopełniła ich w określonym terminie (§ 2 i 3).⁸ W § 1 pkt 1 ustawodawca ustanowił dwie normy prawne nakazujące organowi administracji stwierdzenie wygaśnięcia decyzji: (1) gdy stwierdzenie wygaśnięcia decyzji jako bezprzedmiotowej nakazuje przepis prawa; (2) gdy stwierdzenie wygaśnięcia bezprzedmiotowej decyzji uzasadnione jest interesem społecznym albo interesem strony. Organ administracji publicznej jest zobligowany do wydania rozstrzygnięcia o stwierdzeniu wygaśnięcia decyzji na podstawie rozwiązania zawartego w art. 162 § 1 pkt 1, jeżeli bezprzedmiotowość wystąpi kumulatywnie z jedną z pozostałych przesłanek wskazanych w tym przepisie.⁹

W przedmiotowej sprawie nie było przepisu nakazującego wygaszenie decyzji rozbiórkowej z sierpnia 2007 r. Natomiast druga z norm prawnych, którą zawiera przepis art. 162 § 1 pkt 1 k.p.a., stanowi samodzielną podstawę stwierdzenia wygaśnięcia decyzji.¹⁰

Odnosząc się do pojęcia bezprzedmiotowości decyzji, należy wskazać, że powinno być ono interpretowane w sposób zbliżony do pojęcia bezprzedmiotowości postępowania (art. 105 § 1 k.p.a.). Można o niej mówić, jeżeli przestał istnieć któryś z elementów materialnego stosunku prawnego, np. w przypadku: śmierci osoby, która uzyskała zezwolenie; osoby, która utraciła kwalifikacje niezbędne do wykonywania przyznanego jej uprawnienia; istotnej zmiany układu stosunków społecznych, którego dotyczyła wydana decyzja.¹¹ Do bezprzedmiotowości prowadzi brak możliwości osiągnięcia celu, ze względu na który decyzja została wydana. Sytuacja taka może być skutkiem tego, że przestał istnieć przedmiot rozstrzygnięcia (prawo lub obowią-

⁸ R. Kędziora, *Komentarz do art. 162 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2017, Nb 1.

⁹ R. Stankiewicz, *Komentarz do art. 162 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, Legalis 2021, Nb 3.

¹⁰ Przesłanką stwierdzenia wygaśnięcia decyzji jest jej bezprzedmiotowość oraz istnienie interesu społecznego lub interesu strony, który uzasadnia podjęcie przez organ takiego rozstrzygnięcia.

¹¹ P.M. Przybysz, *Komentarz do art. 162 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2022.

zek) bądź podmiot, którego to rozstrzygnięcie dotyczyło (przeszła istnieć lub utracił kwalifikację).¹² Może być ona zatem rezultatem zmiany stanu faktycznego albo prawnego, która spowoduje, że wykonanie decyzji okaże się niemożliwe.¹³

R. Kędziora wyróżnił pięć sytuacji skutkujących bezprzedmiotowością decyzji administracyjnej. Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy: (1) brak jest podmiotu stosunku administracyjnoprawnego w związku ze śmiercią adresata decyzji lub likwidacją jednostki organizacyjnej, do której decyzja była skierowana; (2) adresat decyzji utracił kwalifikacje niezbędne do wykonywania uprawnień wynikających z tej decyzji; (3) adresat decyzji zrzekł się uprawnień nadanych decyzją; (4) przedmiot, którego dotyczyła decyzja, przestał istnieć, co skutkuje ustaniem praw i obowiązków wynikających z decyzji; (5) podstawa prawna rozstrzygnięcia została zmieniona lub uchylona w całości lub w części.¹⁴

Należy mieć na uwadze, że bezprzedmiotowość decyzji nie jest jedyną przesłanką stwierdzenia jej wygaśnięcia. Niezbędne jest także istnienie przepisu prawa nakazującego wydanie rozstrzygnięcia o stwierdzeniu wygaśnięcia albo wykazanie interesu społecznego lub interesu strony, które uzasadniałyby wyeliminowanie decyzji z obrotu prawnego w tym trybie.¹⁵

Decyzja o stwierdzeniu wygaśnięcia innej decyzji jest rozstrzygnięciem wydanym w pierwszej instancji w nowej sprawie.¹⁶ Ma ona charakter deklaratoryjny oraz wywołuje skutki prawne wstecz – od momentu, w którym zaktualizowały się przesłanki wygaśnięcia decyzji.¹⁷

W uzasadnieniu glosowanego wyroku NSA podkreślił, że stwierdzenie wygaśnięcia decyzji z art. 162 § 1 k.p.a. należy do kategorii środków nadzwyczajnych, które pozwalają na wzruszenie decyzji ostatecznych ze względów celowościowych. Do tej samej kategorii zaliczają się: uchylenie lub zmiana decyzji (art. 154 i 155 k.p.a.);

¹² Wyrok NSA z dnia 30 stycznia 2008 r., I OSK 4/07, Legalis nr 111423.

¹³ Wyrok NSA z dnia 30 września 2009 r., II OSK 659/08, Legalis nr 231753. Zob. także: wyrok NSA z dnia 11 października 1985 r., SA/Wr 556/85, Legalis nr 35708.

¹⁴ Należy jednak podkreślić, że jeśli nowa regulacja prawna nie przesądza w żaden sposób o losach decyzji administracyjnych wydanych przed jej wejściem w życie i na innych podstawach prawnych, decyzje te nadal obowiązują. Sytuacja taka ma miejsce pomimo wyeliminowania przepisów, które uzasadniały wydanie decyzji. Zob. R. Kędziora, *op. cit.*, Nb 2.

¹⁵ Teza pierwsza wyroku NSA z dnia 4 listopada 1998 r., I SA 660/98, LEX nr 44589. W razie zaistnienia wskazanych przesłanek obowiązkiem właściwego organu jest podjęcie decyzji stwierdzającej wygaśnięcie decyzji. Skutek w postaci wygaśnięcia decyzji powstaje *ex lege*, ustawa wymaga jednak, by okoliczność tę stwierdził organ. Istnienie przesłanki wygaśnięcia może bowiem być sporne. Decyzja stwierdzająca wygaśnięcie decyzji ma charakter wyłącznie deklaratoryjny, czyli stwierdza zaistnienie wspomnianego skutku. Szerzej zob. A. Lipiński, *Wygaśnięcie koncesji w Prawie geologicznym i górniczym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2023, nr 9, s. 58–72.

¹⁶ Wyrok NSA z dnia 7 lipca 1988 r., II SA 1676/87, Legalis nr 36349.

¹⁷ Zob. uzasadnienie uchwały składu pięciu sędziów NSA z dnia 23 czerwca 1997 r., OPK 32/97, Legalis nr 41059; P.M. Przybysz, *op. cit.*

wyłączenie prawa, gdzie pozbawia się stronę „dobrze” nabytego prawa (art. 161 k.p.a.); uchylene decyzji wydanej z zastrzeżeniem dopełnienia czynności (art. 162 § 2 k.p.a.). Opisowany środek nadzwyczajny należy do grupy środków prawnych służących organom administracji publicznej do weryfikacji decyzji na etapie ich wykonywania, przy czym wzór czynności kontrolnych odnosi się do „przedmiotowości” decyzji. „Przedmiotowość” decyzji definiowana jest jako pozostawanie aktu w obrocie prawnym w wymiarze materialnym, umożliwiającym jej stosowanie przez adresata oraz inne podmioty, wobec których wywołuje określone skutki prawne, a ponadto przez organ administracji, któremu taka decyzja przyznaje pewne uprawnienia, ale też nakłada obowiązki (np. obowiązek podjęcia czynności egzekucyjnych).

Przedmiotem postępowania nadzwyczajnego jest zbadanie prawidłowości ostatecznego rozstrzygnięcia wydanego w postępowaniu jurysdykcyjnym. W przeciwieństwie do postępowania jurysdykcyjnego nie będzie to zatem merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy. W niektórych przypadkach wady, które dotknęły rozstrzygnięcie, mogą być na tyle poważne, że trwałość decyzji administracyjnych (art. 16 k.p.a.), warunkująca pewność obrotu prawnego i ochronę praw nabytych, „musi ustąpić na rzecz wymagań praworządności”. Konieczność dostosowania działań administracji do zmieniających się warunków życia społecznego i gospodarczego powoduje, że organy administracji powinny dysponować mechanizmami umożliwiającymi wyeliminowanie ostatecznych rozstrzygnięć z obrotu prawnego.¹⁸

W przedmiotowej sprawie istotne jest zagadnienie następstwa prawnego, a w rezultacie przejścia odpowiedzialności za powstałą samowolę budowlaną. W obszarze prawa administracyjnego można mówić o następstwie prawnym w trzech wymiarach: materialnym, ustrojowym oraz procesowym. Na każdej z tych płaszczyzn zasadą jest brak następstwa prawnego. Może ono wystąpić jedynie wówczas, gdy wynika z konkretnych przepisów prawa. Jednym z przepisów regulujących problematykę następstwa prawnego na gruncie procesowym jest art. 30 § 4 k.p.a. W obrębie postępowania administracyjnego dopuszczalne jest następstwo procesowe, ale wyłącznie w zakresie określonym w tym przepisie Kodeksu. Uregulowanie to nie powinno podlegać wykładni rozszerzającej. Następstwo procesowe musi zatem zajść w toku postępowania w sprawie dotyczącej praw zbywalnych lub dziedzicznych.¹⁹ Jak zauważył NSA, tok postępowania oznacza określone granice czasowe,

¹⁸ R. Stankiewicz, *Komentarz do art. 162...*, Nb 1; idem, *Komentarz do art. 145 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, Legalis 2021, Nb 1; idem, *Komentarz do art. 145 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. R. Hauser, M. Wierzbowski, Legalis 2021.

¹⁹ Następstwo procesowe musi zajść w toku postępowania, co oznacza, że zdarzenie prawne powodujące zbycie prawa lub wywołujące dziedziczenie musi nastąpić po dacie wszczęcia postępowania (w rozumieniu art. 61 k.p.a.), a przed datą doręczenia ostatecznej decyzji. Odwołanie się w komentowanym przepisie do pojęcia praw zbywalnych i dziedzicznych wskazuje, że art. 30 § 4 k.p.a. jest swoistym łącznikiem między regulacjami publicznoprawnymi i prywatnoprawnymi. Samo

które w realiach niniejszej sprawy nie dotyczą postępowania w sprawie nakazu rozbiórki, lecz odnoszą się do postępowania, które doprowadzi do wykonania tejże decyzji o nakazie rozbiórki (postępowania egzekucyjnego).

Naczelnny Sąd Administracyjny zwrócił uwagę na brak szczególnych regulacji dotyczących następstwa prawnego w sprawach samowoli budowlanej w przypadku zbycia nieruchomości wraz z samowolą budowlaną. Takich unormowań nie zawiera ani ustawa Prawo budowlane, ani żadna inna ustawa z zakresu materialnego prawa. W takim przypadku należy stosować art. 30 § 4 k.p.a., ustanawiający wyjątek od zasady osobistego charakteru uprawnień i obowiązków na gruncie prawa publicznego.

W ocenie NSA zarzut naruszenia art. 30 § 4 k.p.a. sformułowany przez skarżącą kasacyjnie spółkę nie zasłużył na uwzględnienie. Nie powinno budzić wątpliwości, że w sprawach, których przedmiotem są prawa zbywalne lub dziedziczne, w razie zbycia prawa lub śmierci strony w trakcie toczącego się postępowania w miejsce dotychczasowej strony wstępują jej następcy prawni. W realiach przedmiotowej sprawy oznacza to, że obowiązek wynikający z decyzji PINB z sierpnia 2007 r. przeszedł na aktualnego właściciela nieruchomości – Spółkę z o.o., która stała się następcą prawnym uprzednich właścicieli i wstąpiła w ich miejsce określone w treści decyzji rozbiórkowej. Obowiązek rozbiórki istnieje nadal, tyle że obciąża obecnie skarżącą spółkę jako aktualnego właściciela nieruchomości. Będzie on spoczywał na każdym właścicielu, a przejście własności nieruchomości nie będzie mieć znaczenia. Obowiązek rozbiórki z mocy prawa przechodzi na sukcesora prawnego, zobowiązanego na podstawie art. 28a ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji²⁰ oraz art. 30 § 4 k.p.a. w zw. z art. 18 wskazanej ustawy egzekucyjnej. W tym znaczeniu w sprawie dotyczącej nakazu rozbiórki postępowanie toczy się (jest w toku).²¹

O samowoli budowlanej możemy mówić w sytuacji, w której obiekt budowlany lub część tego obiektu jest w budowie albo wybudowano go bez wymaganego pozwolenia na budowę, zgłoszenia, albo pomimo tego, że właściwy organ wniósł sprzeciw. Stwierdzenie samowoli budowlanej skutkuje wstrzymaniem prowadzenia

pojęcie zbywalności i dziedziczności praw należy w tej sytuacji odczytywać w sposób właściwy dla prawa cywilnego, gdzie reguła ta jest zasadą, od której wprowadzono jedynie nieliczne wyjątki, jak np. w przypadku prawa użytkownika (zob. art. 254 i 266 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. 2022, poz. 1360, ze zm., dalej: k.c.), prawa dożywocia (art. 908 i 912 k.c.) lub służebności osobistych (art. 299–300 k.c.). W odniesieniu do tych, a także pozostałych praw – w świetle regulacji cywilnoprawnej – niezbywalnych i niedziedzicznych, komentowany przepis nie znajduje zatem zastosowania, a postępowanie administracyjne – w przypadku śmierci (ustania bytu prawnego) strony – ulega umorzeniu jako bezprzedmiotowe (art. 105 § 1 k.p.a.). Szerzej zob. P. Gołaszewski, *Komentarz do art. 40 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. R. Hauser, M. Wierzbowski, Legalis 2021, Nb 2–3.

²⁰ T.j. Dz.U. 2023, poz. 2505, ze zm.

²¹ M. Ochwat, *Generalne akty administracyjne regulujące stabilność finansową – perspektywa porównawcza prawa niemieckiego*, „Państwo i Prawo” 2023, z. 8, s. 100.

budowy przez organ nadzoru budowlanego w drodze postanowienia.²² Obecnie właściwe organy administracji jednak nie mają możliwości bezwzględnego orzekania nakazu rozbiórki. Ustawodawca ustanowił obowiązek badania, czy realizowana (zrealizowana) budowa bez wymaganego pozwolenia budowa jest zgodna z przepisami, przy czym w grę wchodzi tu przede wszystkim przepisy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Sprawdzeniu podlega również to, czy w konkretnej sprawie występują okoliczności dające możliwość doprowadzenia obiektu lub jego części do stanu zgodnego z prawem. Nakaz rozbiórki obiektu może być orzeczony dopiero wtedy, gdy okaże się, że jego legalizacja nie jest prawnie dopuszczalna.²³

W obowiązującym stanie prawnym organ nadzoru budowlanego ma możliwość nakazania rozbiórki obiektu budowlanego lub jego części w przypadku, gdy: wniosek o legalizację nie zostanie złożony w wymaganym terminie; wniosek o legalizację zostanie wycofany; w wyznaczonym terminie nie zostaną przedłożone dokumenty legalizacyjne; postanowienie o usunięciu nieprawidłowości w dokumentach legalizacyjnych nie zostanie wykonane w wyznaczonym uprzednio terminie; w określonym terminie nie zostanie uiszczona opłata legalizacyjna; pomimo wydania postanowienia o wstrzymaniu budowy budowa ta jest kontynuowana.²⁴

Brak realizacji nakazu rozbiórki prowadzi do zastosowania wobec zobowiązanego środków przymusu określonych w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Celem wdrożenia tych środków jest doprowadzenie do wykonania obowiązku. Postępowanie toczy się z udziałem aktualnego właściciela nieruchomości nabytej z określoną wadą prawną, którego obciążają obowiązki związane z rozbiórką obiektu budowlanego. Nie ma znaczenia okoliczność późniejszego powstania skarżącej spółki (aktualnego właściciela nieruchomości), już po wydaniu decyzji o zakazie rozbiórki.

Charakteryzując samowolę budowlaną, NSA wskazał, że jest ona zdarzeniem prawnym o charakterze ciągłym. Powstaje w chwili rozpoczęcia budowy²⁵ bez wymaganego pozwolenia na budowę (lub bez uprzedniego dokonania zgłoszenia). Trwa od momentu jej powstania, aż do chwili likwidacji skutków samowoli. Samowola budowlana nie ulega przedawnieniu. Likwidacja samowoli budowlanej może polegać na orzeczeniu nakazu rozbiórki bądź na jej legalizacji. Legalizacja obiektu budowlanego łączy się z koniecznością spełnienia określonych przesłanek.²⁶

²² Art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2024, poz. 725, ze zm.).

²³ Z. Niewiadomski, *Komentarz do art. 48, [w:] Prawo budowlane. Komentarz*, red. Z. Niewiadomski, Legalis 2021, Nb 1, 4 i 6.

²⁴ Art. 49e ustawy Prawo budowlane.

²⁵ Rozpoczęcie budowy następuje z chwilą podjęcia prac przygotowawczych na terenie budowy. Pracami przygotowawczymi są: wytyczenie geodezyjne obiektów w terenie; wykonanie niwelacji terenu; zagospodarowanie terenu budowy wraz z budową tymczasowych obiektów; wykonanie przyłączy do sieci infrastruktury technicznej na potrzeby budowy. Zob. art. 41 ust. 1 i 2 ustawy Prawo budowlane.

²⁶ Wyrok NSA z dnia 6 grudnia 2013 r., II OSK 1647/12, Legalis nr 807704.

Odnosząc się do sformułowanych w skardze kasacyjnej zarzutów, NSA przypomniał o konieczności oznaczania przez skarżącego formy naruszenia przepisów. Określone naruszenie może dotyczyć obrazy prawa materialnego lub prawa procesowego. Jeżeli wskazany w zarzucie naruszenia prawa przepis posiada rozbudowaną wewnątrznie konstrukcję, zadaniem skarżącego jest precyzyjne wskazanie naruszonej jednostki redakcyjnej tego przepisu.

Mając na względzie wskazane powyżej okoliczności, NSA oddalił skargę kasacyjną.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Gołaszewski P., *Komentarz do art. 40 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. R. Hauser, M. Wierzbowski, Legalis 2021.
- Karpiuk M., Kostrubiec J., *Provincial Governor as a Body Responsible for Combating State Security Threats*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2024, vol. 33(1), DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/sil.2024.33.1.107-122>.
- Karpiuk M., Kostrubiec J., *The Voivodeship Governor's Role in Health Safety*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2018, vol. 27(2), DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/sil.2018.27.2.65>.
- Kędziora R., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Legalis 2017.
- Lipiński A., *Wygaśnięcie koncesji w Prawie geologicznym i górnictwym*, „*Przegląd Prawa Publicznego*” 2023, nr 9.
- Niewiadomski Z., *Komentarz do art. 48*, [w:] *Prawo budowlane. Komentarz*, red. Z. Niewiadomski, Legalis 2021.
- Ochwat M., *Generalne akty administracyjne regulujące stabilność finansową – perspektywa porównawcza prawa niemieckiego*, „*Państwo i Prawo*” 2023, z. 8.
- Przybysz P.M., *Komentarz do art. 162 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2022.
- Stankiewicz R., *Komentarz do art. 145 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. R. Hauser, M. Wierzbowski, Legalis 2021.
- Stankiewicz R., *Komentarz do art. 145 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, Legalis 2021.
- Stankiewicz R., *Komentarz do art. 162 k.p.a.*, [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, Legalis 2021.

Źródła internetowe

- Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, *Administracja budowlana w Polsce*, <https://www.gunb.gov.pl/strona/administracja-budowlana-w-polsce> (dostęp: 23.08.2024).

Akty prawne

- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2024, poz. 572, ze zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. 2022, poz. 1360, ze zm.).

Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. 2023, poz. 2505, ze zm.).

Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 320, ze zm.).

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. 2024, poz. 725, ze zm.).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. 2024, poz. 935, ze zm.).

Orzecznictwo

Uchwała składu pięciu sędziów NSA z dnia 23 czerwca 1997 r., OPK 32/97, Legalis nr 41059.

Wyrok NSA z dnia 11 października 1985 r., SA/Wr 556/85, Legalis nr 35708.

Wyrok NSA z dnia 7 lipca 1988 r., II SA 1676/87, Legalis nr 36349.

Wyrok NSA z dnia 4 listopada 1998 r., I SA 660/98, LEX nr 44589.

Wyrok NSA z dnia 30 stycznia 2008 r., I OSK 4/07, Legalis nr 111423.

Wyrok NSA z dnia 30 września 2009 r., II OSK 659/08, Legalis nr 231753.

Wyrok NSA z dnia 6 grudnia 2013 r., II OSK 1647/12, Legalis nr 807704.

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 września 2018 r., VIII SA/Wa 354/18, Legalis nr 1831858.

ABSTRAKT

Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego nakazał rozbiórkę samowolnie wybudowanego zjazdu z drogi krajowej na działkę. Spółka z o.o., następcą prawnym adresatów decyzji rozbiórkowej, zwróciła się z wnioskiem o stwierdzenie wygaśnięcia decyzji rozbiórkowej z powodu przebudowy zjazdu dokonanej przy okazji remontu drogi krajowej przez zarządcę drogi. Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego jako organ I instancji odmówił stwierdzenia wygaśnięcia decyzji nakazującej rozbiórkę, uznając między innymi, że wykonane na przedmiotowym zjeździe prace nie zmieniły jego parametrów, dlatego nie można mówić tutaj o przebudowie obiektu. Na skutek wniesionego odwołania Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego utrzymał zaskarżoną decyzję w mocy. W skardze do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego skarżąca Spółka z o.o. wniosła o uchylenie decyzji wydanej przez organ odwoławczy w całości, ewentualnie o uchylenie tej decyzji i skierowanie sprawy do ponownego rozstrzygnięcia. W motywach skargi podano, że decyzja nakazująca rozbiórkę jest bezprzedmiotowa z uwagi na upływ ponad 10 lat od jej wydania w sierpniu 2007 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie oddalił skargę, uznając za bezpodstawny zarzut dotyczący wygaśnięcia decyzji. W skardze kasacyjnej Spółka z o.o. sformułowała zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego. Naczelny Sąd Administracyjny nie uwzględnił skargi kasacyjnej. W ocenie sądu II instancji głównym przedmiotem sporu w rozpatrywanej sprawie było to, czy w świetle art. 162 § 1 pkt 1 Kodeksu postępowania administracyjnego możliwe jest stwierdzenie wygaśnięcia decyzji administracyjnej nakazującej rozbiórkę obiektu budowlanego. Istotne także jest zagadnienie następstwa prawnego, a w rezultacie przejścia odpowiedzialności za powstałą samowolę budowlaną.

Słowa kluczowe: stwierdzenie wygaśnięcia decyzji; samowola budowlana; następstwo prawne